

Els membres

del GES

Jordi Estivill	<i>Director</i>
Joaquim Aiguabella	<i>Investigador</i>
Joan Berney	<i>Investigador</i>
Isabelle Darmon	<i>Investigadora</i>
Núria Fernández	<i>Investigadora</i>
Josep M. de la Hoz	<i>Investigador</i>
Santiago de la Hoz	<i>Economista</i>
Anna Humet	<i>Administrativa</i>
Mercè Lagrava	<i>Administrativa</i>
Raúl Martínez	<i>Investigador</i>
Alfred Rivera	<i>Informàtic</i>
Xavier Vallvé	<i>Documentalista</i>

PREFACI

Celebrem enguany els setze anys de la creació del Gabinet d'Estudis Socials. En els inicis, érem tres persones, ara en som dotze; aleshores teníem un pressupost de 8 milions, ara ja és de 60 milions; abans érem una associació, ara som una cooperativa. Sempre, però, hem estat un centre dedicat a la recerca, la formació, l'assistència, el disseny i l'avaluació de projectes, la documentació i les publicacions, independents de qualsevol mediació ideològica, acadèmica, política o econòmica. Ens hem anat construint autònomament, però atents a les necessitats que planteja l'exclusió i als in-

teressos i lògiques de les institucions, públiques i privades, per a les quals hem treballat.

Hem utilitzat totes les metodologies de la recerca aplicada, intentant comprendre alhora els grans processos socioeconòmics i la vida quotidiana, enriquint les nostres anàlisis amb la col·laboració de les entitats d'intervenció i mitjançant la nostra participació activa en federacions, plataformes i xarxes.

Aquesta memòria és una mirada a la nostra història, una reflexió sobre la nostra aventura. Aventura interna perquè hem tractat de trobar formes organitzatives que respectessin l'autonomia individual i la decisió col·lectiva d'acord amb els principis cooperatius. Aventura externa perquè, partint de Catalunya, ens hem obert a totes les realitats de l'Estat espanyol i de mica en mica a la resta d'Europa. De fet, ens caracteritza haver treballat àmpliament per a les instàncies comunitàries, haver participat en més d'un centenar d'encontres i conferències, haver-ne organitzat unes desenes, haver fet de placa giratòria i de mediadors i tenir en l'actualitat una bona xarxa amb centres semblants al nostre i relacions amb institucions públiques i privades dels països de la resta d'Europa.

En aquesta memòria s'hi troben primer les àrees de treball del GES; segon, l'itinerari cronològic; tercer, el territorial; quart, els col·lectius d'actuació; cinquè, els esforços lligats a la visibilitat. Potser hi haurà repeticions, però aquesta és la manera de poder resseguir cada un dels itineraris i al mateix temps tenir una idea global de la història del GES.

Els nostres reptes constants han estat demostrar que és possible existir i desenvolupar-se a partir del treball professional interdisciplinari, millorar els nostres serveis i innovar críticament. La planificació social, la lluita integral contra la pobresa i l'exclusió, el partenariat, la qualitat dels serveis, l'auditoria, les rendes mínimes, el moviment associatiu, cooperatiu i l'economia social, el mercat de treball, el sindicalisme, les polítiques socials i assistencials dels països europeus i els col·lectius

de joves, gent gran, infants, dones, minories ètniques, immigrants, ex-presos, aturats i disminuïts, han estat subjectes actius de les nostres reflexions i aportacions.

Al llarg d'aquests anys hem fet molts amics. A tots ells cal agrair-los l'ànim, la col·laboració franca, la crítica oberta i el treball compartit. En anar construint el nostre futur, estem segurs que continuarem adaptant-nos als canvis informàtics i tecnològics i que millorarem la nostra documentació i la informació vers l'exterior, l'articulació amb les institucions amb què treballem i el coneixement de la realitat que ens envolta tot intentant alhora que aquesta progressi.

Jordi Estivill

Director

ÀREES DE TREBALL

**En resseguir en pàgines successives la cronologia
i els seus àmbits territorials d'acció, hom anirà descobrint
les diverses facetes de treball en què el GES
s'ha anat involucrant en el decurs de la seva història
després d'uns començaments «premeditats».**

**A la multiplicitat dels seus interessos li han anat corresponent, com és lògic,
uns perfils professionals cada vegada
més polimòrfics: Sociòlegs, economistes, historiadors,
documentalistes, informàtics, treballadors socials,...**
**Ara bé, com que la mateixa diversitat d'aquests àmbits
professionals allunya l'hipotètic lector d'una idea global
de les característiques i complexitat del GES,
hem cregut útil fer una presentació més funcional
dels seus trets més genèrics i rellevants.**

Investigació

La investigació és, per descomptat, el «cap de pont» del GES, per tal com ja es troba explícita en el mateix significat de les seves sigles. Una investigació molt més aplicada que merament teòrica o «pura» atès que constitueix una etapa prèvia a la planificació i un acompanyament de la intervenció. Una investigació que, en aquest context, ha de basar-se en l'observació directa i precisa de la realitat mitjançant un bon ventall de diferents tècniques quantitatives (enquestes, *panels*,...) i qualitatives (entrevistes, històries de vida,...).

Formació

Encara que l'«estrella» de l'activitat formativa del GES l'hagin constituïda les múltiples edicions del curs *Accedir a Europa*, que es comença a impartir l'any 1995, aquesta àrea també forma part dels seus pressupòsits fundacionals, de molt abans que calgués pensar en la presentació de projectes als fons i programes comunitaris. El GES entén la formació com una activitat complementària a la investigació en la mesura que n'aspira a millorar la qualitat. Conèixer i donar a conèixer és, doncs, el primer compromís del GES. Responsables polítics a escala local i regional, professionals de l'esfera social i sindical, organitzacions voluntàries i voluntaris, periodistes, universitaris, d'arreu, en poden donar testimoni tant com nosaltres mateixos.

En aquest apartat, volem incloure encara un petit afegitó: constatar la labor de l'*Euroges Inform*, Butlletí Informatiu de l'Europa Social, també com a instrument pedagògic en tant que ha anat incorporant i explicant conceptes «europeus» bàsics com partenariat, transnacionalitat, projectes integrals, visibilitat, innovació, efecte multiplicador, valor afegit,...

Documentació i Visibilitat

Entre els instruments necessaris per a les tasques d'investigació i formació, una documentació abundant i una bona gestió d'ella són essencials. El GES ha anat reunint una bona munió de materials en els àmbits temàtics que el caracteritzen: cooperativisme, mercat de treball, immigració, joventut, inserció, política social, pobresa i exclusió, etc., des d'una perspectiva genèrica però també, atesos els seus múltiples territoris d'influència, força «localitzada». Tot plegat, unes 9.000 referències a les quals cal afegir encara la informatització de les principals notícies aparegudes en els mitjans de comunicació sobre aquestes mateixes temàtiques. I les prop de tres-centes investigacions pròpies del GES per no parlar dels articles i ponències escrits pels seus membres, escampats arreu però units en els nostres arxius. Aquest és, d'altra banda, un material privilegiat en els temes abans apuntats, la consulta del qual és possible prèvia petició. Aquest «ús extern» té, d'altra banda, un efecte innegable en pro de la visibilitat de què el GES aspira a dotar tots els seus instruments i activitats.

Assessorament

Sobretot en els darrers anys o, si més no de manera més explícita, el GES s'ha constituït en finestra oberta per a les demandes d'assessorament que li arriben des de diferents instàncies, públiques i privades, en relació fonamentalment amb la possibilitat d'acollir-se als diferents programes i fons europeus per presentar-hi projectes socials, però també amb les seves estratègies internes i externes.

Avaluació

També l'avaluació, amb l'excepció d'una demanda primerenca, s'ha «disparat» fonamentalment en els darrers anys, de bracet amb les progressives exigències de les iniciatives i programes comunitaris en aquest sentit, del valor en augment del paper de l'avaluació en el nostre país, de l'increment de la consciència al respecte i de l'aprenentatge que el mateix GES n'ha fet. Així doncs, en aquests moments la nostra

entitat està plenament capacitada per aplicar aquest instrument a qualsevol de les fases d'execució de la intervenció d'un projecte o d'un programa des del nivell local fins a l'europeu.

Intervenció

Aquest és el darrer repte que el GES, bé que sota les sigles de la nova entitat ACISI (Associació per la Cooperació, la Inserció Social i la Interculturalitat) que sorgeix del seu si, s'ha plantejat. Tot i que la investigació, la formació, la documentació, l'assessorament i l'avaluació no siguin exactament matèries de «laboratori», feia temps que a la nostra entitat li rondava pel cap de tenir una participació més directa en un dels seus clàssics àmbits, la immigració. A partir d'aquest últim any, doncs, el GES, via ACISI, entra a treballar amb els immigrants marroquins al Baix Empordà.

CRONOLOGIA

1984

Els passos inicials del GES tenen lloc aquest any, experimentant a Catalunya les primeres àrees temàtiques: **els serveis socials**, amb el *Mapa de Serveis Socials de Badalona* per encàrrec del seu Ajuntament i el seminari mensual celebrat a Girona sota el patrocini de la Conselleria de Sanitat i Serveis Socials de la Generalitat i el Col·legi de Treballadors Socials; **el treball**, amb *l'Anàlisi de la força de treball a Catalunya* i; i **el cooperativisme i el sindicalisme**, que configuraran la primera publicació del GES en col·laboració amb la Fundació Roca i Galès (*Cooperatives i sindicats davant la crisi*).

En aquesta etapa, el GES intenta assentar-se en allò que havia constituït la història personal dels seus fundadors i que, per tant, més bé coneix. Tanmateix, aquell primer any ja apuntava la intenció d'ultrapassar aquest límit: una col·laboració amb

el CESOS (Itàlia) i un diagnòstic del sindicalisme a Bèlgica (*El sindicalisme i la qüestió regional: el cas belga*).

1985

En el seu segon any de vida, el GES continua pels camins tot just encetats. Així, per exemple, realitza la investigació, per encàrrec de la Corporació Metropolitana de Barcelona, *El mercat de treball en l'Àrea Metropolitana*, derivada del seminari del mateix títol que havia organitzat l'any passat per compte del mateix «client» i que seria posteriorment publicada en forma de llibre.

Alhora, organitza a Sant Pere de Ribes unencontre sobre cooperativisme i nous moviments socials, el marc de referència del qual ja és, però, Europa. Aquest serà tan sols el primer d'una llarga llista de trobades, congressos i seminaris dels quals el GES n'assumirà la direcció científica i de vegades fins i tot la tècnica en gairebé tots els seus camps d'activitat i en els distints àmbits territorials en què s'ha anat movent. Aquest és també l'any en què el GES estableix la seva primera «aliança» europea sòlida: la corresponsalia de la revista britànica *European Industrial Relations Review*, que encara avui es manté.

També entra en el terreny de la **política social** per col·laborar en l'elaboració del *Mapa de Serveis Socials de Mallorca* i per corealitzar, per encàrrec del Ministeri de Treball del Govern Central, la seva primera macroinvestigació: *Urbanismo, calidad de vida y servicios sociales*.

1986

Aquest és un any, però, encara eminentment centrat a Catalunya, bé que variat considerablement des del punt de vista temàtic: estudis de necessitats socials (Sarrià de Ter i la Garrotxa), anàlisis del mercat de treball i de l'atur (de nou Badalona), sindicalisme,...

Dins d'aquest panorama, val la pena consignar tres acotacions importants: una primera **avaluació** per encàrrec de l'Ajuntament de Barcelona; un primer treball centrat exclusivament en un col·lectiu desfavorit: **la gent gran** (a Girona) per a la Diputació de Girona; i la primera col·laboració amb **la Comunitat Econòmica Europea**, que versà sobre les relacions de treball a Europa i fou publicada a Anglaterra i Estats Units.

1987

El signe d'aquest any és marcadament temàtic. S'enceten treballs en un àmbit que imprimirà amb un segell propi el GES: **la pobresa**, en la qual s'inicia una investigació exhaustiva, el *Mapa de la Pobresa de Catalunya*, que finalitzarà quatre anys i 9 volums més tard.

Aquest mateix any, el GES **es transforma en cooperativa** i, com si en fos un senyal, emprèn *Els nous camins del cooperativisme*, per encàrrec de l'Institut per a la Promoció i la Formació Cooperatives.

Un altre treball rellevant de l'any és *El turisme social*, un encàrrec del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya. I no podem deixar d'esmentar l'inici d'una reflexió sobre el paper de l'avaluació.

1988

El GES continua les recerques connectades amb el Mapa de la Pobresa, amb el cooperativisme (4 treballs) i amb el món laboral, on val la pena fer esment de la recerca *La cultura política dels treballadors a Catalunya*, que guanya el Premi Salvador Seguí d'aquell any i és posteriorment publicada per la Fundació Jaume Bofill

A banda d'això, GES enceta noves línies, nous col·lectius i nous territoris: La Conca d'Òdena, un estudi sociològic que culminaria dos anys més tard amb un total de 6

volums; **les necessitats de la infància** (a Girona); i la labor de **les organitzacions no governamentals** en el camp de **la droga** com a fites principals.

A més a més, comença a col·laborar amb el programa comunitari **Pobresa 2** amb una recerca estadística comparativa a nivell de sis països que serà publicada a Anglaterra.

1989

Cal destacar en aquest any una doble coincidència: el GES comença a treballar a Euskadi, una col·laboració que seria especialment fructífera, aportant els seus coneixements a un camp aleshores també nou: **les rendes mínimes**, i contribuint a la seva instauració. Només en aquest any, aquesta nova línia d'investigació desembocaria en 4 nous treballs, dels quals volem destacar especialment el que ens encarregà directament la Comissió Europea (*Rapport sur le revenu minimum garanti en Espagne*) i *La pobreza y la renta mínima de inserción (RMI) en Francia*, que encarregà i publicà el Govern Basc.

Encara en el marc de les rendes mínimes, el GES coordina aquest mateix any un número extraordinari de la revista *Món Laboral*, editada pel Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, dedicat precisament a aquest dispositiu.

Paral·lelament, el GES s'introdueix en el tema de **les migracions** i analitza la discriminació laboral de **la dona**, a qui es dedica explícitament per primera vegada.

1990

El GES s'ocupa per primera vegada d'un col·lectiu que li donaria molt de joc en els anys vinents: **la joventut**, que analitza des del punt de vista judicial amb una mostra basada en el municipi de Sant Feliu de Llobregat.

En una línia semblant, col·labora amb l'IRES per analitzar **la població reclusa i ex-reclusa** a Catalunya, un treball que culminaria en 3 volums. Alhora, inicia una llarga entesa amb el Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, a qui fornirà

fins al 1993 diferents **instruments de treball** sobre l'atur de llarga durada, l'acomiadament, les rendes mínimes i la inserció, la formació ocupacional, el treball compartit, les empreses d'inserció,...

A més a més, comença una intensa cooperació amb APIP, de qui anirà avaluant en successives edicions el seu treball de rehabilitació d'habitatges per a gent gran sense recursos econòmics a Barcelona, València i Saragossa.

Al mateix temps, esdevé la Unitat de Recerca i Desenvolupament a Espanya del programa comunitari **Pobresa 3**, una tasca que es prolongaria fins a la seva conclusió (1993). Aquest programa representaria per al GES la seva primera experiència en l'edició d'un butlletí, el *Crónica de Información Social*, del qual se'n publicarien fins a 12 números.

Simultàniament, esdevé corresponsal i avaluador a l'Estat d'un altre programa europeu, **Ergo**, dedicat a la lluita contra l'atur de llarga durada. La presència a Europa i la col·laboració amb la Comissió de les Comunitats Europees s'afiancen.

Però el GES no abandona ni camps ni territoris coneguts. En l'àmbit del cooperativisme, per exemple, elabora fins a 5 treballs diferents. I comença una investigació cabdal: l'*Enquesta a la Joventut de Catalunya*, 14 volums de feina que serien resumits en un únic volum publicat un any més tard.

1991

Un any en què continua el treball en el camp de la infància amb l'anàlisi de les guarderies infantils laborals a Catalunya. I en el camp de la joventut, ara és Andorra el territori escollit.

La immigració pren nova força amb una investigació per encàrrec del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, un treball que s'allargarà fins al 1993 amb dues comarques d'atenció preferent: Osona i el Baix Empordà. Un exemple, doncs, d'anàlisi global unida a un diagnòstic territorial.

Alhora, s'inicien noves línies de recerca, una, **la prostitució**, que s'ubica en un nou territori, Astúries, i una altra que incideix en l'estat de la qüestió de **la salut mental** (als països del Sud de la CEE).

L'avaluació, per la seva banda, comença a ser ja una pràctica habitual en aquesta dècada. Aquest any s'hi afegeix una nova investigació per a la Comissió de les Comunitats Europees: *l'Avaluació de les polítiques dutes a terme a Espanya per als aturats de llarga durada*. El GES, finalment, s'integra en un equip transnacional dirigit des de Luxemburg adreçat a estudiar i a aprofundir el grau de comparabilitat entre els diferents estudis de panel desenvolupats en diversos països europeus, projecte que es coneixerà amb el nom de PACO (Panel Comparability).

Al mateix temps, es planteja un nou repte que alhora entén com un nou servei: el volum de **documentació** que ha anat recollint l'obliga a sistematitzar-la mitjançant la creació d'una base de dades d'ús intern i extern. En el moment actual, aquesta base ronda, com ja s'ha dit en un altre apartat, els 9.000 títols.

1992

Aquest és un any especialment productiu en el camp de la pobresa. A la continuïtat de les activitats en el marc de Pobresa 3, s'hi sumen una investigació per a l'Economic and Social Research Institute d'Irlanda pel que fa als indicadors no monetaris de pobresa (*A study of the non-monetary indicators of poverty in the European Community*); un resum del Mapa de la Pobresa a Catalunya que analitza **l'economia submergida**; i el començament d'una altra macroinvestigació: *Informe sobre a pobresa en Galicia*, un treball que duraria fins al 1994 i que també seria objecte de publicació.

La col·laboració amb Euskadi, que també inclou posar les bases d'un pla social, culmina amb una altra obra d'obligada referència: *La inserción en Europa a debate*. I el mateix passa en l'àmbit del cooperativisme. L'obra senyera és en aquest cas *Les cooperatives socials a Itàlia. Utopies a l'abast*.

El GES és responsable, també, del capítol «espanyol» d'una investigació coordinada per la Social Policy Research Unit de la Universitat de York (Regne Unit) sobre els dispositius assistencials per a la infància a 15 països europeus, que seria publicada (*Support for children. A comparison of arrangements in fifteen countries*). En aquest mateix any es constitueix en el si de la Xarxa Europea d'ONGs (EAPN), la relació amb la qual arrenca el 1989 i una mica després amb les seves «delegacions» catalana i espanyola, el Grup de Treball dels Països del Sud i Perifèrics, que en anys successius investigarà sobre la pobresa, el benestar social, la protecció social, l'Estat del benestar, etc. Aquesta relació desemboca aquest mateix any en un nou títol: *Los nuevos programas europeos (Horizon, Now y Euroform) y las organizaciones voluntarias*. Aquest any el GES coorganitza també unes trobades internacionals de Política Social a Burgos i Ávila.

1993

Retornem a la recerca sobre la pobresa, que veu una nova investigació: *El Mapa de la Pobresa a Barcelona*, per a l'Ajuntament de Barcelona.

I com a corol·lari de Pobresa 3, un inventari dels projectes catalans de lluita contra l'exclusió subvencionats per la Comunitat Europea realitzat per encàrrec de l'Ajuntament de Girona, amb el qual ha existit una llarga i fructífera col·laboració. I així mateix com a corol·lari de l'Enquesta a la Joventut de Catalunya, una anàlisi dels *trets lingüístics dels joves catalans*.

La família és finalment, objecte d'un estudi bibliogràfic (*Estudio bibliográfico sobre los conceptos y las categorías estadísticas relativos al hogar y a la familia en el contexto europeo*).

1994

Pel que fa a les instàncies comunitàries, anotem una col·laboració puntual però important amb el Consell d'Europa: una ponència presentada al seminari que organitzà a Estrasburg sobre pobresa i drets humans.

En aquest any, el GES assessora l'Ajuntament de Tarragona en la presentació d'un projecte a la iniciativa comunitària **Urban**, que significa, d'altra banda, la nostra primera «incurió» en l'àrea de l'**assessorament**.

En col·laboració amb Datlan (consultora de Bilbao) i per encàrrec del Govern Basc, el GES examina l'atenció de què és objecte la infància a Europa. Euskadi és encara el marc de dues investigacions més, que afecten la incorporació de la dona al mercat de treball.

Un altre territori viu és Galícia, d'on s'analitzen els trets fonamentals de la família. I, naturalment, Catalunya, que veu el reinici d'una llarga col·laboració amb la Generalitat, ara concretament amb el Departament de Benestar Social, que fructifica aquest any en dos nous treballs, testimonis de l'arrencada d'un nou concepte que anirà substituint progressivament el de pobresa: l'**exclusió social**.

El cooperativisme, per la seva banda, continua essent objecte dels nostres informes, com ho demostra un estudi sobre **les cooperatives d'inserció social**.

1995

L'any comença amb un tarannà similar: l'organització del seminari, promogut per l'Ajuntament de Barcelona, *Les empreses d'inserció: una alternativa a l'exclusió*. Una tasca que donaria fruits tangibles dos anys més tard, amb la culminació d'una recerca sobre aquestes empreses a Europa, conduïda amb les organitzacions francesa CNEI i l'alemanya BAG, publicada en diversos idiomes en forma d'un llibre de gran acceptació.

En una línia molt similar, podem citar una ponència presentada a la *I Conferenza europea della cooperazione sociale. L'impresa sociale: una chance per l'Europa*, coorganitzada pel CECOP i el Consorzio Gino Mattarelli, una ponència que

recorregué com a estudis de casos a la Cooperativa de Treballadors Familiars de Barcelona, la Sociedad Cooperativa Andaluza Tierra y Libertad i la Coordinadora de Kolectivos del Parque Alcosa.

En col·laboració amb la Fundació CIREM, el GES analitza tres barris terrassencs amb habitatges gestionats per ADIGSA: Can Jofresa, El Pla de Bonaire i Montserrat. La gent gran, que havia pràcticament desaparegut, torna per partida doble, amb sengles anàlisis sobre l'oferta i demanda de serveis a Catalunya; i sobre el seu paper en una societat canviant (*De l'Estat del Benestar a una Societat del Benestar. El paper de la gent gran*).

La vessant europea de l'any la trobem en el començament de l'avaluació i/o seguiment de diferents projectes catalans i hispans presentats a la iniciativa comunitària **Horizon**, conduïts per les organitzacions Coordinadora de Kolectivos del Parque Alcosa (València), ACCEM, Asociación Secretariado General Gitano (que representa per al GES la primera incursió específica en aquest col·lectiu), la Fundació CIREM (Programa Aprender a Aprender), la Xunta de Galicia i la xarxa transnacional Ensamble, de la qual són socis la Confederación Gallega de Minusválidos (COGAMI), Traperos de Emaús de Pamplona, els ajuntaments d'Oviedo i de Telde (Canàries) i la londinenca People for Action.

Una altra «fita» europea la constitueix la primera edició d'un curs, l'**Accedir a Europa**, patrocinat per l'Institut Català del Voluntariat (INCAVOL), que el GES ha anat adaptant en ocasions posteriors a les necessitats de cada client particular, que representa segurament la seva major aportació en l'àrea de la **formació** i en virtut del qual figura com a «escola» reconeguda per l'INCAVOL.

La tercera rau en la nostra participació, mitjançant la redacció del capítol «espanyol», en una altra investigació comparativa d'abast internacional coordinada, com una de precedent, per la Universitat de York (*Social assistance in OECD countries*), que seria publicada en dos volums: la visió global i els respectius informes nacionals.

I la quarta, la de major «altura», la nostra contribució a la redacció dels *Llibres Verd i Blanc de la Política Social Europea*.

Pel que fa a l'assessorament, ens cal referir la incorporació d'un nou client: la Fundación Federico Ozanam (Saragossa).

1996

S'obre un nou camp d'estudi: **la disminució**, a través d'una investigació conjunta amb Datlan, que també seria objecte de publicació (*Análisis de necesidades de personas adultas con grave discapacidad*) en la col·lecció «Servicios Sociales» del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.

També en el camp de la investigació, presentem a Budapest una ponència sobre la pobresa en termes comparatius (*An approach to poverty dynamics through a comparison between Luxembourg, France and Galicia*). I un concepte arrenca amb força, després d'haver estat experimentat i generalitzat per Pobresa 3: **el partenariat**, que és objecte de 4 estudis diferenciats per compte de la Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball (Irlanda), dependent de la Comissió Europea.

Un altre instrument, l'avaluació, dóna peu a una investigació directament encarregada per la Comissió Europea, que valora les iniciatives dutes a terme arreu del continent per a la integració dels ex-reclusos (Programa **Ex-Offenders**).

En el camp del cooperativisme, el GES participa amb la Universitat Tècnica de Berlín en un projecte finançat per la Comissió Europea per a l'anàlisi de les estratègies utilitzades per les cooperatives i altres organismes similars en la producció de benestar social.

A casa nostra, el GES explora noves activitats per a la Cooperativa de Treballadors Familiars de Barcelona i per encàrrec d'EPICEA sondeja la Caixa Rural de Guissona, Fundosa i Ecos Capital Risc.

I, finalment, i com a instrument de visibilitat, apareix l'**Euroges Inform**, que des d'aleshores no ha fallat mai a la seva cita (8 cops l'any).

1997

La irrupció d'aquest butlletí alerta els seus lectors sobre la importància dels programes i iniciatives de la Unió Europea com a font de recursos per a la posada en marxa de projectes socials. El GES també participa, com és lògic, d'aquesta dinàmica. N'és un exemple el projecte Graccus, que fou presentat aquest any a la iniciativa comunitària **Recite II**, enfocat a la cooperació interregional europea per a la promoció de la cohesió social, i que tot i que no fou aprovat volem destacar-lo perquè suposà la col·laboració entre els territoris de Castella-La Manxa, Galícia, Basilicata (Itàlia), Valònia (Bèlgica), el Sud de Portugal i la pròpia Catalunya.

El GES, per altra banda, pot jugar, i jugarà intensament a partir d'ara, un segon paper en aquesta òrbita, prestant el seu suport a totes aquelles altres entitats que aspiren a presentar projectes a les instàncies comunitàries, faceta en la qual el Seminari *Elaboración de proyectos desde la perspectiva europea* (Santiago de Compostela, 1992) i els cursos *Accedir a Europa* ja havien representat un precedent. És per això que a partir d'aquest moment es multipliquen les demandes d'assessorament i/o avaluació i que el GES amplia els seus nexes: el Consorcio CEPAIM, amb el projecte Ítaca aprovat dins la iniciativa comunitària **Integra**; la Junta de Castella-La Manxa amb el projecte Emancipa aprovat dins la iniciativa comunitària **Youthstart**; The Tavistock Institute (Londres), amb el projecte CASEL aprovat dins el programa **Leonardo da Vinci**, etc.

Els beneficiaris de cadascun d'aquests projectes acostumen a ser diferents, per la qual cosa el GES es manté en contacte amb les seves respectives problemàtiques, però aquest és un any especialment important en el camp dels immigrants: el GES coordina l'avaluació de les activitats desenvolupades en el marc de l'**Any Europeu contra el Racisme** i signa, conjuntament amb ACCEM, un conveni amb

l'IMERSO. Els resultats més tangibles en són una nova base de dades que anirà concentrant totes les informacions relatives a **asil, refugi i migració** i un nou butlletí denominat **Eumigre**, que ja ha assolit el número 11.

Això ens fa adonar que aquest any duu associat el repte de la visibilitat del GES, a la qual s'hi afegeix la creació de la nostra **pàgina web**, que esdevindrà un instrument complementari del butlletí en la mesura que la periodicitat d'aquest no permet de recollir totes les convocatòries i esdeveniments que se succeeixen a escala europea.

I tot i no pretendre l'exhaustivitat, encara ens resten altres referències: l'inici de la col·laboració, en el camp de la formació, amb el sindicat USO, que encara continua; la participació, amb altres entitats, en un estudi per a la revitalització del barri de La Mina per encàrrec de l'Ajuntament de Sant Adrià i de la Generalitat; i un estudi sobre la joventut en col·laboració amb la cooperativa Agintzari.

I encara l'inici de la col·laboració amb la Fundació MACIF (França) per al seguiment de 31 projectes francesos i de 2 italians empresos per joves que creen llocs de treball a través de l'economia social. Una col·laboració que obrirà pas al contacte amb altres fundacions de base mutual: la Fundació P&V (Bèlgica), la Fundació MAIF (França), la Fundació Cesar (Itàlia) i la Fundació Agrupació Mútua (Barcelona), concretament en l'elaboració dels projectes que en el decurs del temps han decidit presentar a les instàncies comunitàries. Un graó més d'aquesta entesa el constituí la unió d'aquestes fundacions, dos anys més tard, en el Pôle Européen des Fondations de l'Économie Sociale, al qual el GES presta a hores d'ara un suport tècnic.

1998

Aquest és un any força continuista respecte a l'anterior. Les feines d'assessorament i avaluació continuen essent les més destacades, encara que amb diversos nous «clients»: el programa portuguès de lluita contra la pobresa, Creu Roja, Aldeas Infantiles SOS, el Centre de Recursos Just Martínez, Aspronis (Blanes), Barcelona

Activa, etc. I entre els antics, ACCEM, de qui avaluarem el projecte Ressources Plurielles pour l'Emploi aprovat dins la iniciativa comunitària **Integra**.

Al mateix temps, el GES col·labora en el programa comunitari **Tercer Sistema i Ocupació**, en el qual és present en 5 projectes transnacionals de diferents objectius: la relació entre economia social i mitjans de comunicació (Indico 3); l'auditoria social; l'autoocupació i els intercanvis entre empreses socials de diferents països. Dins d'aquest àmbit s'encarregarà encara de l'organització a Barcelona, l'any 99, d'un dels 8 seminaris temàtics dirigits per Oxford Research (Copenhague), que condensarà els coneixements adquirits en l'àmbit de relació entre economia social i *mass media*.

I, finalment, el GES inicia, en col·laboració amb una nova entitat, EUROCCAT, una macroinvestigació encarregada pel Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya sobre els sistemes d'assistència i protecció social a Alemanya, Bèlgica, Gran Bretanya, Holanda, Irlanda i Suècia.

1999

L'any s'inicia amb una investigació a compte de la Fundació per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball sobre la qualitat dels serveis de benestar social, en què el GES s'encarrega d'explorar el nostre territori a la recerca d'exemples de bones pràctiques.

En una altra línia, s'inicia una col·laboració amb la Comunitat Autònoma de Madrid per a la confecció i posada en marxa de sengles nous plans d'immigració i serveis socials.

A més, el GES participa en un projecte europeu per a l'elaboració d'un model-tipus d'avaluació aplicable als diferents projectes i programes per a la inclusió social de la Unió Europea.

Alhora esdevé corresponsal de la Xarxa Àries d'economia social i avalua el projecte conduït per ACCEM per a la repatriació voluntària a Colòmbia d'immigrants d'aquesta nacionalitat.

Treballa per a Barcelona Activa en una investigació sobre l'economia social a Bèlgica, França, Itàlia i Catalunya.

Finalment, incorpora entre els seus subjectes d'assessorament la Fundació Paideia (A Coruña).

Però el fet més rellevant d'aquest any és la creació, conjuntament amb ACCEM, d'una nova entitat denominada **ACISI**, Associació per la Cooperació, la Inserció Social i la Interculturalitat, amb què el GES pretén, sota unes noves sigles, un treball que fins ara mai no havia emprès i que li dóna una nova dimensió: **la intervenció**. Des d'aleshores, ACISI ha començat a treballar directament amb els immigrants de la comarca del Baix Empordà des de l'òptica de la mediació.

2000

Encara que en el moment de cloure aquesta memòria, l'any 2000 no s'hagi acabat i per tant sigui impossible de fer-ne un balanç definitiu, val la pena anotar ja, a hores d'ara, els següents treballs com els més significatius:

La nostra col·laboració en l'elaboració d'unes bases estratègiques per a un nou Pla de Serveis Socials de la Comunitat Autònoma d'Aragó per encàrrec de la seva Diputació General.

El treball amb l'associació italiana Lunaria, cap d'un projecte transnacional d'anàlisi de les facilitats o dificultats d'accés dels immigrants als serveis bancaris a l'Estat espanyol, Bèlgica, el Regne Unit, Finlàndia i la pròpia Itàlia, aprovat per la Comissió Europea en el marc de la **línia pressupostària B3-2006 (Projectes Pilot per a la Integració Multicultural)**.

La nostra col·laboració amb una recerca transnacional sota el nom de Conscise, conduïda per la Universitat de Middlesex (Regne Unit) i adreçada a esbrinar la

contribució del capital social a l'economia social per al desenvolupament econòmic local a l'Europa Occidental (Alemanya, Regne Unit, Suècia i Estat espanyol) en el marc del **5è Programa Marc d'Investigació, Desenvolupament Tecnològic i Demostració** de la Comissió Europea.

La nostra cooperació amb la Fundació MACIF en un estudi comparatiu transnacional que afecta Bèlgica, França, Itàlia i l'Estat espanyol i cerca d'auscultar el diàleg civil (administració pública, economia social i sindicats) en qüestions relatives a l'exclusió social en el marc de la **línia pressupostària B3-4104 de la Comissió Europea**.

El nostre treball conjunt amb la Universitat d'Anvers en un projecte transnacional que fa un balanç de la recerca sobre l'exclusió social a l'empara de la **línia pressupostària B3-4112** de la Comissió Europea.

I la redacció del Pla sobre la **immigració** per a la Conselleria de Serveis Socials de la Comunitat de Madrid.

Finalment, entrem a avaluar la tasca desenrotllada durant 10 anys per la xarxa portuguesa de lluita contra la pobresa (REAPN).

Catalunya

Com diem a la cronologia que precedeix aquest apartat, Catalunya ha estat un territori recurrent en la història del Gabinet d'Estudis Socials. Recórrer Catalunya és, doncs, una altra manera de recórrer la història del GES. Veiem-ho.

La biografia «catalana» del Gabinet comença des d'una doble perspectiva tematicoterritorial: per una banda, diferents anàlisis globals de la força laboral, del mercat de treball i de la qüestió sindical a compte del Departament de Treball de la Generalitat i de la Corporació Metropolitana de Barcelona, en aquest darrer cas arran de l'organització prèvia d'un seminari; per l'altra, una proposta de planificació dels serveis socials a Badalona, la col·laboració en l'elaboració del *Mapa de Serveis Socials de Mallorca* i la celebració de seminaris mensuals sobre aquesta mateixa temàtica a Girona. I també dins l'àmbit català, però ja amb «ramificacions» europees,

l'encontre celebrat a Sant Pere de Ribes sobre cooperativisme i nous moviments socials.

Després d'aquests tímids inicis, el GES comença a estendre's ben aviat pel territori: en el seu tercer any d'existència ja s'ha introduït a la Garrotxa, Sarrià de Ter, les ciutats de Girona i Barcelona,... Badalona, per altra banda, continua essent «territori d'acció preferent» en virtut d'una nova investigació promoguda pel seu ajuntament, en aquest cas centrada en l'atur. I quant a Girona i el seu ajuntament, seran un dels punts cardinals clau de l'acció del GES, com a seu de diversos encontres i seminaris que s'aniran succeint en el temps; com a escenari d'un dels quatre projectes peninsulars de lluita contra la pobresa aprovats dins el programa comunitari **Pobresa 3** i com a impulsors de la recerca consegüent per a la detecció dels diversos projectes catalans de lluita contra la pobresa i l'exclusió mitjançant fons europeus; i com un dels capítols de l'estudi de la dinàmica partenarial a la Península Ibèrica i en virtut del diagnòstic de la vitalitat de l'economia social local.

Una fita important en aquesta història la constitueix el *Mapa de la Pobresa a Catalunya*, que s'uneix en el temps a altres investigacions que tenen el nostre país com a escenari global, com *La cultura política dels treballadors a Catalunya. Estudi sobre les eleccions sindicals (1944-1987)*. La Conca d'Òdena, amb un estudi sociològic, serà el proper capítol d'aquesta expansió territorial, que corre paral·lela a l'ampliació temàtica.

En la implantació del GES a Catalunya continuen dominant, però, les anàlisis globals per damunt dels diagnòstics territorials. El treball més rellevant del primer any de l'última dècada del segle té com a col·lectiu d'estudi la gent jove per encàrrec de la Direcció General de Joventut de la Generalitat i amb una mostra centrada a Sant Feliu de Llobregat. Aquest any, però, també introdueix una variació que creiem digna d'esment: amb l'informe d'avaluació de la rehabilitació d'habitatges empresa per APIP, el GES entra en contacte amb el seu primer client «privat», és a dir, s'expandeix més enllà de l'esfera pública que havia caracteritzat els seus primers temps.

En aquest viatge per «la Catalunya del GES» no podem oblidar, ni que sigui sortir-nos-en una mica, Andorra, de qui rebérem l'encàrrec del Comú de la capital per realitzar una enquesta a la seva joventut. Parlant de bell nou de «grans investigacions» no podem obviar *La immigració a Catalunya*, que cavalcarà breument en el temps amb el *Mapa de la Pobresa* i amb *l'Enquesta a la Joventut*. Del treball de la immigració és interessant de ressaltar que uneix a una visió global dos estudis de casos: Osona i el Baix Empordà, que signifiquen una altra anella en el periple territorial del GES.

Seguint endavant, ens situem just després dels Jocs Olímpics amb la investigació sobre la pobresa a Barcelona i l'anàlisi dels trets lingüístics dels joves catalans. Per la seva banda, l'inventari dels projectes catalans que lluiten contra l'exclusió amb fons europeus per iniciativa de l'Ajuntament de Girona ens posa en contacte amb una munió d'iniciatives, públiques i privades, que operen en els quatre punts cardinals de Catalunya.

I després, ens n'anem vers el Sud per col·laborar amb l'Ajuntament de Tarragona en un treball que encetarà la nostra labor d'assessorament, un camp que qui s'hagi entretingut a llegir la nostra cronologia haurà pogut comprovar la força que pren a partir d'aquest moment, tant des de la iniciativa privada com des de la pública. És bon moment, doncs, per enumerar la llista de les entitats locals catalanes que han trucat amb aquest propòsit a la nostra porta: els ajuntaments de Badalona, Barcelona, Cornellà de Llobregat, Girona, l'Hospitalet de Llobregat, Igualada, Òdena, Parets del Vallès, Sant Adrià de Besòs, Sant Feliu de Llobregat, Sant Pere de Ribes, Santa Coloma de Gramenet, Santa Margarida de Montbui, Sarrià de Ter, Tarragona i Vilanova del Camí, el Consell Comarcal del Bages i la Mancomunitat de la Garrotxa.

La col·laboració amb el Departament de Benestar Social de la Generalitat desemboca en dues noves investigacions d'àmbit català: *Aspectes emergents de la pobresa i l'exclusió social a Catalunya* i *Una primera aproximació a la situació de pobresa i exclusió social a Catalunya*.

Terrassa és, i per partida triple, la nostra propera escala. Continuen, per altra banda, els estudis globals, centrats per aquell temps en l'àmbit de la vellesa i les tasques d'assessorament/avaluació. Pel que fa a aquestes darreres, dues es mouen en l'òrbita catalana: l'avaluació del treball dut a terme per la Fundació CIREM amb el programa Aprendre a Aprendre i el treball per a l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs per a la revitalització del Barri de la Mina. L'Ajuntament de Barcelona, per la seva banda, ens sol·licita l'organització d'un seminari sobre les empreses d'inserció, que tindria «repercussions europees» dos anys més tard.

Els darrers anys del GES veuen un esclat d'organitzacions catalanes –Cooperativa de Treballadors Familiars de Barcelona, Creu Roja, Aldeas Infantiles SOS, Fundació Agrupació Mútua (un dels membres del Pôle Européen des Fondations de l'Économie Sociale), Barcelona Activa, Aspronis (Blanes)– que s'hi posen en contacte per rebre'n informació i assessorament de cara fonamentalment a Europa. I en una mateixa línia, no podem obviar la investigació encomanada pel Departament de Benestar Social de la Generalitat sobre els sistemes d'assistència i protecció social a diferents països europeus, realitzada conjuntament amb la nova entitat EUROCCAT.

De fet, les fronteres territorials són cada cop més permeables. I en ambdós sentits. Al mateix temps que Catalunya s'interessa per Europa, la nostra participació en projectes transnacionals finançats per la Unió Europea motiva així mateix visites d'experts europeus a experiències catalanes, principalment del sector de l'economia social. I Catalunya i la seva realitat social, demogràfica, econòmica, esdevenen més conegudes. Podem citar com a exemples de diferents «onades» la Residència Dr. Pi i Sunyer de Roses, la Cooperativa La Fageda de Santa Pau, la Cooperativa La Vall d'en Bas de Sant Privat de Bas i altres ubicades a la mateixa ciutat de Barcelona (ADIGSA, Ecotècnia, Fundació Interarts, Fundació Engrunes, la FCTC). O també l'exploració de «bones pràctiques» catalanes per a la investigació de la Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball en el camp dels serveis de benestar social, que ens han acostat a la Fundació Privada Amics de la Gent Gran, la Fundació

Catalana Tutelar de Disminuïts Psíquics o la Fundació Mas Casadevall (Serinyà), entre altres.

L'última etapa del GES pel que fa a la seva implantació a Catalunya té nom propi: la nova entitat ACISI, que, de moment ens ha portat de nou al Baix Empordà.

PAÍS VALENCIÀ

Les col·laboracions amb el País Valencià han estat puntuals però intenses. La seva capital ha figurat, juntament amb Barcelona i Saragossa, en les diverses edicions de l'avaluació realitzada pel GES de la labor empresa per APIP en el terreny de la rehabilitació d'habitatges per a persones grans sense recursos econòmics.

La Coordinadora de Kolectivos del Parque Alcosa (Alfajar) també ha estat objecte d'atenció a través de l'avaluació que el GES va fer del projecte *Nosotros Mismos*, aprovat en el marc de la iniciativa comunitària **Horizon**, entre els anys 1995 i 1997.

Finalment, el GES també ha assessorat el Centre de Recursos Just Martínez de València en les seves tasques d'animació sociocultural.

Euskadi

Bé que no explícitament, Euskadi ja figurava en la primera macroinvestigació del GES, la ja esmentada *Urbanismo, calidad de vida y servicios sociales*, aplicada a Pamplona i al Valle de Baztán, entre altres territoris. No serà, però, fins al 1989 que el GES hi aterra amb tots els ells i ells, en resposta a l'interès del Govern Basc per una mesura que aleshores començava a introduir-se a França: **la renda mínima d'inserció**. Altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol seguirien Euskadi en aquest neguit, algunes de les quals també demanarien la col·laboració del GES. Però, per a nosaltres i durant aquells anys, Euskadi seria un punt de referència innegable.

Aquell mateix any, tot just «descobert» l'exemple francès, ja teníem un primer document enllestit: *La renta mínima garantizada en el Estado español (El caso del País Vasco)*. I un any després, formulàvem el *Desarrollo del III Nivel del Plan Integral de Lucha contra la Pobreza en Euskadi*.

A l'haver agafat el model francès com a nord, l'interès per les rendes mínimes aviat s'estendria a l'estratègia per a la qual n'eren, o cercaven ser-ne, instrument: **la inserció**. En anys posteriors, doncs, el Govern Basc ens encarregaria dues recerques més: *La inserción en Europa. La confluencia de variados esfuerzos* (1991) i *La inserción en Europa a debate* (1992). Aquell mateix any encara contribuiríem a posar les bases d'un Pla Social per a aquesta Comunitat.

La nostra col·laboració amb Euskadi no s'acabaria aquí ni en aquest àmbit temàtic. L'any 1994 emprendreíem, de nou per encàrrec del seu govern, la recerca *La atención a la infancia en el ámbito europeo*; i a compte del Consejo de Relaciones Laborales de Euskadi, *Las mujeres trabajadoras en la negociación colectiva en la Comunidad Autónoma de Euskadi* i *Normativa, doctrina y jurisprudencia sobre la igualdad de las mujeres en condiciones de igualdad en el mercado de trabajo*.

Posteriorment, Àlaba seria un dels territoris que el GES escolliria com a exemple peninsular de la recerca sobre el partenariat encarregada per la Fundació per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball. Els últims anys han portat una col·laboració amb la cooperativa Agintzari (Bilbao) per a un estudi sobre la joventut i una intensa relació amb Traperos de Emaús de Pamplona, un dels membres de la xarxa transnacional Ensamble. Pel que fa a l'aspecte formatiu, Bilbao ha estat seu d'una de les edicions del Curs **Accedir a Europa**.

Galícia

L'«aparició» de Galícia com a comunitat autònoma on el GES aboca una important quantitat de recursos i esforços és més tardana que en el cas d'Euskadi, però igualment intensa. Ens hem de situar, però, en el 1992 per tenir-ne un primer «tast».

Un primer tast tan consistent, però, com la primera fase del *Mapa de la Pobreza de Galicia*. A aquesta anàlisi genèrica la seguirien diferents visions particularitzades que en constituïrien la segona fase, que recorreria àmbits i aspectes com la protecció social; les condicions de vida de les famílies gallegues; una anàlisi longitudinal de la pobresa; una panoràmica comarcal de la desigualtat; la dinàmica econòmica i del mercat de treball; els itineraris d'exclusió social; el paper de la xarxa social primària, etc. Una veritable macroinvestigació que no conclouria fins al 1994.

Com si es tractés d'un segon acte sense pràcticament pausa, la Xunta de Galicia ens encarregaria a finals d'aquell mateix any una altra recerca, centrada en aquest cas en la família (*A familia galega en cifras*). Aquest cadena encara oferiria noves baules: Galícia tindria capítol propi, com Euskadi, en la investigació europea sobre el partenariat, que escolliria la comarca del Ribeiro com a territori d'anàlisi. I una ponència presentada a Budapest l'any 1996 faria una comparació entre la pobresa a Luxemburg, França i la pròpia Galícia. El seu govern autònom, finalment, seria un dels socis del projecte Graccus presentat a la iniciativa comunitària **Recite II**.

El GES també ha fet el seguiment de 4 projectes que la Xunta de Galicia havia presentat en el seu moment a la iniciativa comunitària **Horizon**. En els últims temps, i en el marc d'aquesta etapa en què el GES ha concentrat bona part dels seus esforços en l'assessorament, COGAMI (Confederación Gallega de Minusválidos) i la Fundación Paideia (que s'ha integrat darrerament en el Pôle Européen des Fondations de l'Économie Sociale) es compten entre els seus clients.

Altres autonomies

Aragó és la primera comunitat que apareix en els «registres» del GES mercès al municipi d'Egea de los Caballeros inclòs dins la investigació *Urbanismo, calidad de vida y servicios sociales*. La segona altra referència també pertany a aquesta Comunitat mitjançant l'encàrrec de la seva Diputació General per estudiar-hi la implantació de la Renda Mínima d'Inserció (*Informe sobre la implantación de la Renta*

Mínima de Inserción en la Comunidad Autónoma de Aragón). I encara dins Aragó, podem esmentar que les successives avaluacions fetes sobre el treball realitzat per APIP per a la rehabilitació d'habitatges per a gent gran sense recursos econòmics han tingut com a un dels seus tres escenaris la ciutat de Saragossa. I també els contactes establerts amb la Fundación Federico Ozanam de Saragossa a tall d'assessorament i la celebració a Osca d'una de les edicions del curs *Accedir a Europa*. I, finalment, una nova col·laboració amb la seva Diputació General per a la coelaboració de les bases estratègiques d'un nou Pla de Serveis Socials d'aquesta Comunitat.

Cal esmentar, a continuació, **Astúries**, amb l'informe *Condiciones de vida de las prostitutas en Asturias* realitzat per encàrrec de la Consejería de Juventud del Principado. L'ajuntament de la capital asturiana apareix també com un dels socis de la xarxa transnacional Ensamble que el GES avaluà en el seu moment i de la qual també en fou membre l'ajuntament de Telde (Canàries).

Pel que fa a **Andalusia**, podem citar la nostra labor d'assessorament al projecte Marismas del Odiel, ubicat a la ciutat de Huelva, en tant que constituí un dels quatre projectes peninsulars aprovats dins el marc del programa comunitari **Pobresa 3**; la nostra relació amb la cooperativa andaluzca Tierra y Libertad, que constituí un dels estudis de casos que seleccionàrem per a la ponència presentada a la *I Conferenza europea della cooperazione sociale*; i així mateix, la col·laboració amb Sevilla Acoge, una de les entitats integrants del Consorci CEPAIM.

En aquests últims anys d'especialització en l'avaluació i l'assessorament, el GES ha tingut demandes procedents de diverses comunitats de l'Estat. Podem esmentar l'avaluació del projecte Ítaca (Iniciativa **Integra**), conduït pel Consorci CEPAIM, que agrupa entitats que treballen en el camp de la immigració a Andalusia, Aragó, Catalunya, Madrid, Múrcia, Navarra i el País Valencià; la del projecte Ressources Plurielles pour l'Emploi, gestionat per ACCEM (Iniciativa **Integra**); i la del projecte Emancipa (Iniciativa **Youthstart**), gestionat pel govern autònom de **Castella-La**

Manxa. Aquest, d'altra banda, també fou un dels socis del projecte Graccus que s'esmenta més amunt.

El GES també ha estat present a **Castella-Lleó**. Amb la tasca d'assessorament feta al projecte Montes de Oca, una zona rural de la província de Burgos que fou un dels quatre escenaris peninsulars de Pobresa 3. I Amb un «clàssic» com ho foren les trobades internacionals de Política Social que se celebraren a Burgos i Ávila en els mesos de setembre i octubre de 1992, i que el GES contribuí a organitzar. Aquesta darrera ciutat també ha estat, per cert, seu d'una de les edicions del curs *Accedir a Europa*. Per acabar, una incorporació recentíssima: la col·laboració amb l'associació Isadora Duncan, que treballa en el camp de l'orientació i la inserció de joves i dones en diversos punts de la província de Lleó.

Hem d'esmentar, finalment, la **Comunitat Autònoma de Madrid**, per a la qual estem treballant amb altres equips des de l'any 1999 de cara a l'elaboració de sengles nous plans d'immigració i serveis socials.

Cal assenyalar, finalment, altres col·laboracions puntuals amb les Comunitats Autònomes de **Canàries**, **Múrcia** i les **Illes Balears**.

Europa

Aragó és la primera comunitat que apareix en els «registres» del GES mercès al municipi d'Egea de los Caballeros inclòs dins la investigació *Urbanismo, calidad de vida y servicios sociales*. La segona altra referència també pertany a aquesta Comunitat mitjançant l'encàrrec de la seva Diputació General per estudiar-hi la implantació de la Renda Mínima d'Inserció (*Informe sobre la implantación de la Renta Mínima de Inserción en la Comunidad Autónoma de Aragón*). I encara dins Aragó, podem esmentar que les successives avaluacions fetes sobre el treball realitzat per APIP per a la rehabilitació d'habitatges per a gent gran sense recursos econòmics han tingut com a un dels seus tres escenaris la ciutat de Saragossa. I també els contactes establerts amb la Fundación Federico Ozanam de Saragossa a tall d'assessorament i

la celebració a Osca d'una de les edicions del curs *Accedir a Europa*. I, finalment, una nova col·laboració amb la seva Diputació General per a la col·laboració de les bases estratègiques d'un nou Pla de Serveis Socials d'aquesta Comunitat.

Cal esmentar, a continuació, **Astúries**, amb l'informe *Condiciones de vida de las prostitutas en Asturias* realitzat per encàrrec de la Consejería de Juventud del Principado. L'ajuntament de la capital asturiana apareix també com un dels socis de la xarxa transnacional Ensamble que el GES avaluà en el seu moment i de la qual també en fou membre l'ajuntament de Telde (Canàries).

Pel que fa a **Andalusia**, podem citar la nostra labor d'assessorament al projecte Marismas del Odiel, ubicat a la ciutat de Huelva, en tant que constituí un dels quatre projectes peninsulars aprovats dins el marc del programa comunitari **Pobresa 3**; la nostra relació amb la cooperativa andaluzca Tierra y Libertad, que constituí un dels estudis de casos que seleccionàrem per a la ponència presentada a la *I Conferenza europea della cooperazione sociale*; i així mateix, la col·laboració amb Sevilla Acoge, una de les entitats integrants del Consorci CEPAIM.

En aquests últims anys d'especialització en l'avaluació i l'assessorament, el GES ha tingut demandes procedents de diverses comunitats de l'Estat. Podem esmentar l'avaluació del projecte Ítaca (Iniciativa **Integra**), conduït pel Consorci CEPAIM, que agrupa entitats que treballen en el camp de la immigració a Andalusia, Aragó, Catalunya, Madrid, Múrcia, Navarra i el País Valencià; la del projecte Ressources Plurielles pour l'Emploi, gestionat per ACCEM (Iniciativa **Integra**); i la del projecte Emancipa (Iniciativa **Youthstart**), gestionat pel govern autònom de **Castella-La Manxa**. Aquest, d'altra banda, també fou un dels socis del projecte Graccus que s'esmenta més amunt.

El GES també ha estat present a **Castella-Lleó**. Amb la tasca d'assessorament feta al projecte Montes de Oca, una zona rural de la província de Burgos que fou un dels quatre escenaris peninsulars de Pobresa 3. I Amb un «clàssic» com ho foren les trobades internacionals de Política Social que se celebraren a Burgos i Ávila en els

mesos de setembre i octubre de 1992, i que el GES contribuï a organitzar. Aquesta darrera ciutat també ha estat, per cert, seu d'una de les edicions del curs *Accedir a Europa*. Per acabar, una incorporació recentíssima: la col·laboració amb l'associació Isadora Duncan, que treballa en el camp de l'orientació i la inserció de joves i dones en diversos punts de la província de Lleó.

Hem d'esmentar, finalment, la **Comunitat Autònoma de Madrid**, per a la qual estem treballant amb altres equips des de l'any 1999 de cara a l'elaboració de sengles nous plans d'immigració i serveis socials.

Cal assenyalar, finalment, altres col·laboracions puntuals amb les Comunitats Autònomes de **Canàries, Múrcia** i les **Illes Balears**.

Col·lectius d'actuació

De mica en mica, les polítiques socials comunitàries apunten vers la integralitat. És a dir, conscients les autoritats europees que fenòmens com la pobresa i l'exclusió, per exemple, no es poden reduir a una única dimensió, que els seus efectes no es poden segmentar per col·lectius, els programes i iniciatives que d'elles emanen són cada vegada més «transversals». És a dir, no s'adrecen a un «destinatari» únic. El GES n'és ben conscient i moltes de les seves investigacions (mapes de serveis socials, mapes de la pobresa) així ho testimonien. Però tampoc no vol ni pot obviar que la seva història també ha estat una biografia de l'estudi o l'atenció prestats als diferents col·lectius exclosos o en perill de marginació social. I és per això que les pàgines que segueixen contenen una altra lectura de la mateixa història.

LA GENT GRAN

El primer col·lectiu al qual el GES s'adreça de manera particular és la gent gran, que és objecte d'estudi a Girona per compte de la Diputació. El GES també contribuirà amb dos documents al *Llibre Blanc de la Vellesa a Catalunya* (1987) elaborat per la

Conselleria de Serveis Socials de la Generalitat. Anys més tard, i en col·laboració amb Datlan (Bilbao), analitzarà l'oferta i la demanda de serveis adreçats a la gent gran a Catalunya. També el treball d'avaluació de la tasca empresa per APIP en la rehabilitació d'habitatges constitueix una aportació a aquest col·lectiu. La inclusió dels Amics de la Gent Gran com a bona pràctica en la investigació dirigida per la Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball assenyala una altra fita en aquest recorregut. Capítol a banda mereix una obra més personal, *De l'Estat del Benestar a una Societat del Benestar. El paper de la gent gran*.

LA INFÀNCIA

Curiosament, la nostra primera presa de contacte amb el món de la infància guarda notables similituds amb el cas de la gent gran: un estudi de necessitats per encàrrec de la Diputació de Girona. Pel que fa als estudis posteriors, podríem dir que segueixen una gradació territorial des de l'àmbit català (*Les guarderies infantils laborals a Catalunya*) a l'espanyol (*Representación social de la infancia y de los malos tratos sufridos por ésta*) i d'aquest fins a l'uropeu (*Support for children. A comparison of arrangements in fifteen countries; La atención a la infancia en el ámbito europeo*). En els últims anys hem estat presents en aquest col·lectiu gràcies a la nostra col·laboració amb Aldees Infantils SOS.

LA JOVENTUT

La joventut, i mai més ben dit, segueix a la infància. Després d'un començament modest (l'estudi *Els menors de 16 a 18 anys i la Justícia*) hi entrem per la porta gran amb l'*Enquesta a la Joventut de Catalunya*. Els primers 90 seran anys densos en aquest àmbit: hi hem d'afegir una enquesta simultània per encàrrec del Comú d'Andorra la Vella i l'anàlisi sociolingüística dels joves catalans que se'n deriva. Els

últims anys han aportat un estudi emprès en cooperació amb la cooperativa basca Agintzari, l'assessorament a la Coordinadora de Kolectivos del Parque Alcosa i l'avaluació del projecte Emancipa (Junta de Castilla-La Manxa) dirigit a la reinserció laboral de joves exclosos. En últim terme, val la pena esmentar la col·laboració amb la Fundació francesa MACIF en el sentit que ha suposat el seguiment de diferents projectes empresos per joves de cara a la seva autoocupació.

LA DONA

La dona ha estat subjecte d'estudi fonamentalment des del punt de vista laboral. Podem esmentar, en aquest sentit, tres recerques: un panorama bibliogràfic sobre la seva discriminació laboral a Catalunya; un informe sobre la seva presència en la negociació col·lectiva i un altre sobre el seu accés en peu d'igualtat al mercat de treball. S'escapen d'aquesta tendència l'anàlisi de la prostitució a Astúries i, en certa manera, la recerca de noves activitats per a les cooperatives de treballadores familiars.

ELS IMMIGRANTS

Heus ací un altre dels col·lectius als quals el GES ha concedit una major atenció. Ja d'entrada, amb dos macroestudis successivament encomanats pel Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya: *Moviments migratoris* (3 volums) i *La immigració a Catalunya* (8 volums) amb dues comarques d'atenció preferent, Osona i el Baix Empordà. Més endavant és obligat esmentar el conveni signat amb l'IMSERSO i els dos principals productes que se'n deriven: una base de dades i un nou butlletí (l'*Eumigre*). L'últim any es produeix una veritable allau en aquest terreny: la creació d'ACISI i tot el que significa; i el treball amb la Comunitat Autònoma de Madrid per a l'elaboració d'un nou pla d'immigració que es fa palesa amb

la coredacció del document *Bases estratégicas para un plan de la inmigración*. Ens deixem encara les avaluacions dels projectes Ítaca (amb el Consorcio CEPAIM, que agrupa diverses entitats de diferents comunitats autònomes), Integra, Hard-Gaim i Retorno a Colombia (ACCEM). I ja en l'any 2000, un nou treball encapçalat per l'associació italiana Lunaria (dins dels Projectes Pilot de la Comissió Europea) per a l'anàlisi de les facilitats o dificultats amb què s'enfronten els immigrants a Catalunya, Bèlgica, el Regne Unit, Finlàndia i Itàlia quan desitgen fer ús dels serveis bancaris.

LES MINORIES ÈTNiques

La contribució fonamental del GES en el camp de les minories ètniques és l'avaluació de l'Any Europeu contra el Racisme. No s'ha d'oblidar, però, tampoc, l'avaluació dels projectes Senda i Sifat presentats per l'Asociación Secretariado General Gitano (ASGG) al Programa Horizon i que un altre dels projectes d'aquesta organització, anomenat Emforma, adreçat a la formació de mediadors procedents del propi col·lectiu, fou inclòs com a bona pràctica en la recerca patrocinada per la Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball. Cal fer esment així mateix que aquella associació (l'ASGG) i ACCEM estan col·laborant amb el GES en l'actual tasca d'assessorament a la Comunitat Autònoma de Madrid. I, en darrer terme, que el treball realitzat per a l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs i la Generalitat de Catalunya per a la revitalització del Barri de la Mina comportà una anàlisi del pes que hi juga la població d'ètnia gitana.

ELS EX-PRESOS

El treball del GES amb la població d'ex-reclusos es dona dues vegades en el temps: l'any 1990, en què un treball conjunt amb l'IRES per a la Conselleria d'Afers Socials de la Generalitat en fa una anàlisi demogràfica i n'inspecciona problemàtiques,

necessitats, demandes, circuits assistencials i recursos al llarg de tres densos volums; i l'any 1996, en què el GES duu a terme l'avaluació de les iniciatives europees per a la seva reinserció realitzades en el marc de la iniciativa comunitària Ex-Offenders.

ELS DISMINUÏTS

El punt àlgid de la intervenció del GES en el camp de les discapacitats és l'any 1996, en què col·labora amb Datlan en una investigació patrocinada per l'IMSERSO. Hem d'annotar, a més, les col·laboracions amb COGAMI i la Fundación Paideia, dues organitzacions gallegues actives en el camp de les disminucions.

ELS ATURATS

Atesa la històrica vinculació del GES amb les qüestions laborals, no constitueix cap sorpresa que els aturats n'hagin esdevingut un altre dels col·lectius d'atenció preferent. I en particular els de llarga durada. Ja des de la seva participació en el programa comunitari ERGO (que comportà l'estudi de 7 iniciatives diferents) o, el mateix any, en dedicar-los el primer «instrument de treball» confegit per encàrrec del Departament de Treball de la Generalitat. I posteriorment mitjançant la nostra participació en una investigació conduïda des d'Alemanya sobre atur de llarga durada i l'exclusió. Més enllà d'aquestes cites concretes, cal constatar tanmateix que tots els estudis i investigacions i/o que totes les tasques d'assessorament amb entitats que apunten vers la inserció d'un o altre col·lectiu desfavorit contenen la dimensió del mercat de treball.

ELS DROGOADDICTES

Les drogoaddiccions han estat mereixedores, ara per ara, d'un treball curt però intens, el que emprenguérem en el període 1988-1989 sobre la intervenció de les ONGs en la prevenció i atenció de les toxicomanies en les diferents Comunitats Autònomes de l'Estat espanyol en col·laboració amb el CEBS (Comité Español de Bienestar Social) i per encàrrec del Plan Nacional sobre Drogas. Aquest veritable cens té el valor afegit d'haver constituït una de les nostres primeres preses de contacte amb el ric moviment associatiu hispà, d'on se'n derivarien nombrosos estudis i col·laboracions posteriors.

Publicacions

Avui dia més que mai, totes les organitzacions han de procurar fer esforços per a la visibilitat de les seves accions. Al llarg de la seva història, podríem dir que el GES ha fet, però, sobretot una labor de visualització de les problemàtiques i col·lectius que considerava i considera «pròxims» més que no pas de si mateix. Entenia que aquesta era fonamentalment la seva funció i tota creació d'instruments de divulgació responia primordialment a aquest objectiu.

Així, repassant des d'aquest angle la nostra història, ens trobem amb:

- la corresponsalia mensual de la revista britànica *European Industrial Relations Review*, a la qual subministrem des de 1985 tota mena de dades i anàlisis sobre la situació del món del treball i de les prestacions socials a l'Estat;
- el butlletí *Crónica de Información Social*, el nostre primer òrgan informatiu propi, que durant el període 1990-1993 informa els seus 1.100 subscriptors dels avenços del programa comunitari **Pobresa 3** així com d'altres experiències i programes socials europeus;

- les múltiples col·laboracions en butlletins, revistes generals i especialitzades, actes de congressos,...;
- les col·laboracions amb les revistes *Service Social dans le Monde*, editada a Bèlgica, i, posteriorment, *Políticas Sociales en Europa*, de les quals el GES n'és membre del Consell de Redacció i n'ha coordinat alguns dels números monogràfics;
- els dossiers coneguts com a «instruments de treball», que han cobert diferents temes d'actualitat: l'atur de llarga durada, les rendes mínimes, la formació ocupacional dels joves, l'acomiadament, els models d'inserció, la protecció social...;
- els butlletins *Euroges Inform*, que s'acosta als 40 números, i *Eumigre*, que ja en porta 10, editat conjuntament amb ACCEM;
- la pàgina web, que des de 1997 ofereix una panoràmica puntualment actualitzada de la política social comunitària;
- els diferents treballs publicats als quals dediquem el següent apartat, temàtica per temàtica, d'aquesta panoràmica general.

ELS TREBALLS PUBLICATS

Els treballs publicats, que relacionem a continuació tradueixen una certa parcialitat quant al fet que no totes les nostres investigacions han acabat en lletra de motllo (i és per això que en un altre punt d'aquesta memòria les posem a disposició de qui ens en demani la consulta). Tot i així, aquestes publicacions constitueixen una selectiva biblioteca del GES que passem a llistar a continuació en grans blocs temàtics.

Economia Social

i Cooperativisme

- *Cooperatives i sindicats davant la crisi*. Barcelona: Fundació Roca i Galès, 1984.
- «Cooperatives and self-management in a Spanish and Catalan context». A: *Self management and local initiatives in Europe*. Leeds: Beechwood College, 1984.
- *Els nous camins del cooperativisme*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Treball, 1987.
- «Vell i nou cooperativisme davant la crisi». A: *Les cooperatives, alternativa a la crisi de l'ocupació?* Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Treball, 1987.
- *Directori de centres de formació cooperativa*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Dep. de Treball, 1989.
- «Desde el margen, crear un trabajo liberador». A: *Incorporación social de colectivos marginados*. Madrid: Ed. Acebo, 1990.
- *Les cooperatives socials a Itàlia. Utopies a l'abast*. Barcelona: Ed. Hacer, 1993.
- «Les iniciatives d'insertion par l'économie en Espagne». A: *L'Europe et l'insertion par l'économie*. París: Syros, 1993.
- «Cooperative sociali in Spagna». A: *I conferenza europea della cooperazione sociale. L'impresa sociale: una chance per l'Europa*. CECOP-CGM, 1995.

- *Les empreses d'inserció: una alternativa a l'exclusió*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1996.
- *Las empresas sociales en Europa* (amb Alain Bernier i Christian Valadou). Barcelona: Ed. Hacer, 1997 (publicat també en francès i alemany).
- «Entreprendre autrement». A: *Les Politiques Sociales*. Mons, 1998.
- «Empresas de inserción». A: *Políticas Sociales en Europa*, núm. 6. Barcelona, 1999.
- *Les nouveaux acteurs de l'économie sociale: Structures, activités, emplois et stratégies de perennisation. Synthèse du rapport de l'étude de cas réalisé dans le cadre de l'Action Pilote «Les jeunes, l'emploi et l'économie sociale»*. Niort: Fondation Macif, 1999.
- «Scenari di sviluppo per l'economia sociale nell'Europa mediterranea» (taula rodona). A: *Il ruolo del terzo settore nelle economie di mercato: una prospettiva mediterranea*. Bolonya: Fondazione Cesar, 1999.
- *Regards journalistiques sur le troisième système. A publication of the European Network Indico-3* (obra dirigida per Pierre Verbeeren). Brussel·les: Agence Alter, 1999.
- *L'économie sociale et l'emploi en Belgique, en France et en Italie: essai comparatif*. Barcelona: GES, 2000.
- *Las empresas sociales en España, Francia e Italia: Algunas claves de interpretación*. Barcelona: Barcelona Activa, 2000.

Immigració

- *Entre el Sud i el Nord. Els treballadors immigrants estrangers a Catalunya.* Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques, 1995.
- *Bases estratégicas para un Plan de Inmigración* (amb B. Decoli, Ramón de Marcos i Vicente Riesgo). Barcelona, Ed. Hacer (en curs de publicació).

Infància i Joventut

- *Joventut a Terrassa. «Donar la clau quan toquen a fugir»* (amb J. Roca i J. Verdager). Terrassa: Ajuntament de Terrassa, 1984.
- «Políticas sociales, planificación y Estado del bienestar». A: *Juventud y sociedad*. Zaragoza: Ayuntamiento de Zaragoza, 1990.
- *Les necessitats socials de la infància i de l'adolescència a les comarques de Girona.* Girona: Diputació de Girona-ICASS, 1991.
- *Enquesta a la joventut d'Andorra la Vella.* Andorra la Vella: Comú d'Andorra la Vella, 1991.
- *Enquesta a la joventut de Catalunya 1990.* Barcelona: Generalitat de Catalunya, Direcció General de Joventut, 1991.

Mercat de Treball

i Sindicalisme

- «España - Crisis e transición. Verso la bipolarización política e sindical?» A: *L'Europa sindical en 1982*. Bolonya: Il Mulino, 1984.
- *El mercat de treball a l'Àrea Metropolitana*. Barcelona: Corporació Metropolitana de Barcelona, 1985.
- *L'atur: Teràpia de treball (Mentre hi hagi atur, el treball anirà a cavall)* (amb J. Roca i J. Verdaguer). Terrassa: Ajuntament de Terrassa, 1985.
- «L'inizio della gestione socialista: una dinamica conflittuale centrata sull'occupazione». A: *I sindacati Europei fra il 1983 e il 1984*. Bolonya: Il Mulino, 1985.
- «L'evolució del sindicalisme a Europa». A. *Món laboral* núm. 1. Barcelona, 1986.
- «Relacions de treball, sindicats i treballadors». A: *Visió de Catalunya*. Barcelona: Diputació de Barcelona; Associació Catalana de Sociologia, 1987.
- *La cultura política dels treballadors a Catalunya. Estudi sobre les eleccions sindicals (1944-1987)*. Barcelona: Ed. La Magrana, 1988.
- «Transition and crisis. The complexity of Spanish industrial relations». A: *European Industrial Relations. The challenge of flexibility*. Londres: Sage, 1990.

- «Economía social y sindicalismo: dos realidades al encuentro». A: *El Proyecto*, núm. 27. Madrid, 2000.

Organitzacions voluntàries

- «La intervención de las organizaciones voluntarias en las Comunidades Autónomas». A: *Organizaciones voluntarias e intervención social*. Madrid: Ed. Acebo, 1989.

- *La participación de las ONG en la lucha contra la pobreza. Apuestas, retos y perspectivas*. Galway, 1990.

- «El sector privado social: mosaico italiano». A: *Organizaciones voluntarias en Europa*. Madrid: Ed. Acebo, 1991.

- «La articulación asociativa voluntaria». A: *Coordinación de la acción voluntaria*. Madrid: Ed. Acebo, 1991.

- «Los nuevos programas europeos (Horizon, Now y Euroform) y las organizaciones voluntarias». A: *Estudio sobre donaciones benévolas y el voluntariado en España*. Madrid: CEBS, 1992.

- *Les noves tendències del voluntariat a Europa*. València, 1994.

- «El voluntariado organizado en la Europa del Sur». A: *El voluntariado*. València, 1995.

- *La basculació de les organitzacions voluntàries vers l'ocupació*. Sitges, 1998.

- *Voluntary organisations and networks in a changing world*. Lausana, 1999.

Pobresa, rendes mínimes

i inserció

- *Mapa de la Pobresa de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Direcció General d'Afers Socials, 1987-1991.
- *La pobreza y la Renta Mínima de Inserción (R.M.I.) en Francia*. Vitoria-Gasteiz: Gobierno Vasco, 1989.
- «Les rendes mínimes garantides i d'inserció». A: *Món laboral*, núm. 9. 1989-1990.
- «La reacción de los pobres frente a la pobreza». A: *La pobreza en la España de los 80*. Madrid: Ed. Acebo, 1990.
- «Aproximación tipológica a las acciones frente a la pobreza». A: *Acciones frente a la pobreza*. Madrid: Ed. Acebo, 1990.
- *Poverty and formal and informal labour market*. Edimburg, 1991.
- *Estrategias de lucha contra la pobreza. Las rentas mínimas de inserción*. Vitoria-Gasteiz: Gobierno Vasco, 1991.
- *Poverty and the adequacy of Social Security in the EC* (sota la direcció de la Universitat d'Anvers). Aldershot: Avebury, 1992.

- *La inserción en Europa a debate* (amb Datlan). Vitoria-Gasteiz: Gobierno Vasco, 1993.
- *Partenariat et exclusion*. Lille: GEIE, 1993.
- «Los prolegómenos de las rentas mínimas en España y en Euskadi». A: *Intercambio social y desarrollo del bienestar*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1993.
- «Die Prolegomena der Mindesteinkommen in Spanien». A: *Zeitschrift für ausländisches und internationales Arbeits-und Sozialrecht*, núm. 7. Heidelberg, 1993
- *Els llindars de la pobresa a Catalunya: concepte, descripció, quantificació i territorialització*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social, 1994.
- «L'avaluació de la renda mínima d'inserció (RMI) a França i a d'altres països». A: *L'avaluació de programes d'inserció social i rendes mínimes*. Girona: Ajuntament de Girona, 1994.
- «La dimensión local, núcleo vertebrador en la lucha contra la exclusión». A: *La Cristalera*, núm. 4. Maig 1995.
- *Informe sobre a pobreza en Galicia*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia, 1995.

- *El papel del partenariado en la promoción de la cohesión social. Informe nacional de España*. Dublín: Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball, 1996.
- *El partenariado social en Europa. Una estrategia participativa para la inserción*. Barcelona: Ed. Hacer, 1997 (publicat també en portuguès).
- «A face nao reconhecida e as imagens da pobreza». A: *Pobreza Nao. Erradicaçao da Pobreza 1997-2006*. Lisboa: Ministerio da Solidariedade e Segurança Social, 1997.
- *Experiencias de formación e inserción laboral y población gitana* (amb Fernando Villarreal). Madrid: Asociación Secretariado General Gitano, 1998.
- *Les dimensions sociale et culturelle des initiatives de (re)insertion professionnelle: Rapport comparatif d'études de cas* (amb the Tavistock Institute, Casum i Ifresi-CNRS). Londres: Evaluation Development and Review Unit, 1998 (publicat també en anglès).
- «Da assistencia a inserçao: o papel dos fundos estruturais». Actas primer Encontro de Promotores Programa Integrar. Lisboa, 1998.

Política Social

i Serveis Socials

- «Los papeles perdidos de las políticas sociales». A: *Política social y servicios sociales*. Madrid: Ed. Mansierga, 1985.

- «La aplicación de las leyes de Servicios Sociales a escala municipal». A: *Aplicación de las leyes de Servicios Sociales*. Madrid: Ed. Acebo, 1987.
- «Crisi e democrazia: il ruolo dello stato». A: *Stato, politica e relazioni industriali in Europa*. Milà: Franco Angeli, 1987.
- *La quiebra del Estado del bienestar. Nuevas perspectivas de planificación*. Bilbao: Instituto Vasco de Administración Pública, 1988.
- «Alternativas en la protección social». A: *¿Bienestar social en España?* Barcelona: INTRESS, 1988.
- *Informe de evaluación del «Programa de Reparación de Viviendas de Gente Mayor sin Recursos Económicos»*. Barcelona: APIP, 1990.
- «Le kaléidoscope des politiques publiques face à la pauvreté en Espagne». A: *Revue Française des Affaires Sociales*. París, 1991.
- *La ayuda a domicilio entre la reclusión y la itinerancia. Una aproximación histórica*. Madrid: Ayuntamiento de Madrid, 1991.
- *Condiciones de vida de las prostitutas en Asturias* (obra d'Ignasi Pons). Oviedo: Principado de Asturias, 1992.
- «Lo público y lo privado en la protección social». A: *Congreso Internacional sobre Sistemas de Protección Social: Nuevas tendencias internacionales en la relación público-privada*. Vitoria-Gasteiz: Gobierno Vasco, 1992.

- *Europe and the development of the Mediterranean welfare systems*. Copenhagen, 1992.
- *Una experiencia de evaluación social. La rehabilitación de viviendas para personas mayores sin recursos*. Barcelona: APIP-Ed. Hacer, 1993.
- «Evaluación del impacto de las políticas sociales de la Comunidad: Exclusión social». A: *Cohesión social y ciudadanía europea*. Barcelona: La Caixa, 1994.
- «I servizi sociali nella Spagna, giovinezza, diversità e complessità di un settore emergente». A: *La Comunità Solidale in Europa. Dal Welfare State alla Welfare Community*. Roma: Presidenza del Consiglio dei Ministri, 1994.
- *A familia galega en cifras*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia, 1995.
- *Can Jofresa* (amb la Fundació CIREM). Barcelona: Generalitat de Catalunya, ADIGSA, 1995.
- *Montserrat* (amb la Fundació CIREM). Barcelona: Generalitat de Catalunya, ADIGSA, 1995.
- *El Pla del Bon Aire* (amb la Fundació CIREM). Barcelona: Generalitat de Catalunya, ADIGSA, 1995.
- «Social assistance in Spain». A: *Social assistance in OECD countries*. Londres: HMSO, 1996.

- *Análisis de necesidades de personas adultas con grave discapacidad* (amb Datlan). Madrid: INSERSO, 1996.
- «Le condizione della innovazione sociale». A: *La sfida dello sviluppo humano*. Torí: Grupo Abbele, 1996.
- *Evaluation Report European Year Against Racism* (amb Werner Friedrich i Zaihia Zeroulou). Brussel·les: Comissió de les Comunitats Europees, 1998.
- «Políticas sociales actuales y futuras frente a la exclusión en Europa». A: *Política Social*. Madrid: McGraw-Hill, 1998.
- «Citoyenneté, protection sociale et insertion dans l'Europe du Sud». A: *Excluant... exclu*. Brussel·les: Université Libre de Bruxelles, 1998.
- *Una perspectiva desde el Sur: Colores distintos para un mismo mosaico europeo*. Faro: Presidència europea, 2000.

Vellesa

- *Les persones grans: una realitat* (amb Mercè Viñals i la Fundació Roca i Galès). Badalona: Ajuntament de Badalona.
- *De l'Estat del Benestar a una Societat del Benestar. El paper de la gent gran*. Moià: Edicions Raima; Fundació Roca i Galès, 1996.

Entitats amb les quals hem col·laborat

Actors Intèrprets Societat de Gestió (AISGE)

Administració i Gestió, SA (ADIGSA)

Agencia Alter (Brussel·les)

Ajuntament de Badalona

Ajuntament de Barcelona

Ajuntament de Cornellà de Llobregat

Ajuntament de Girona

Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat

Ajuntament d'Igualada

Ajuntament d'Òdena

Ajuntament de Parets del Vallès

Ajuntament de Reus

Ajuntament de Sant Adrià de Besòs

Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat

Ajuntament de Sant Pere de Ribes

Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

Ajuntament de Santa Margarida de Montbui

Ajuntament de Sarrià de Ter

Ajuntament de Tarragona

Ajuntament de Vilanova del Camí

Aldeas Infantiles SOS

Aliança Cooperativa Internacional (ACI)

Alpha Communication (Durham)

Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR)

APROSERS (Madrid)

Área y Sistema (Madrid)

Aries Network (Brussel·les)

Asamblea de Parados de Gasteiz

Asociación Aragonesa de Sociología

Asociación Comisión Católica Española de Migración (ACCEM)

Asociación Diagrama (Aljucer, Múrcia)

Asociación Galega de Traballo Social Comunitario

Asociación Isadora Duncan (Lleó)

Asociación Navarra para la Formación y el Empleo (ANAFE)

Asociación de Profesionales de Centros de Atención en Drogodependencias del País Vasco (APCAD)

Asociación Secretariado General Gitano

Asociación Vasca de Derechos Humanos

Asociación Vasca de Sociología

Associació d'Ajuda a Drogodependents de la Garrotxa (ADAD).

Associació Catalana de Sociologia

Associació Catòlica Internacional de Serveis a la Joventut Femenina (ACISJF)

Associació Cultural Revolta (València)

Associació de Joves contra l'Atur de Manresa

Associació per a les Nacions Unides a Espanya

Associació per a la Promoció i la Inserció Professional (APIP)

Associació per a la Promoció i la Inserció Professional de València (APIP)

Associació de Sociologia del País Valencià

Associació de Veïns La Gavarra

Associazione Lunaria (Roma)

Ateneu Barcelonès

Ateneu Popular de Nou Barris

Ayuntamiento de Gijón

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Oviedo

Ayuntamiento de Telde

Ayuntamiento de Vigo

BAG-Arbeit (Berlín)

Barcelona Activa

Caixa Rural de Guissona

Caja Madrid, Obra Social

Can Xatarra

Cáritas Española

Centre Bruxellois d'Action Interculturelle (CBAI).

Centre Europeu per al Desenvolupament de la Formació Professional (CEDEFOP)

Centre de Jeunes Dirigeants de l'Économie Sociale (CJDES, París)

Centre de Promoció i Gestió d'Iniciatives d'Autoocupació Juvenil de Catalunya

Centre de Recursos Just Martínez (València)

Centre d'Investigació i Informació sobre l'Economia Pública, Social y Cooperativa (CIRIEC, Lieja)

Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS, París)

Centre de Recherche et d'Information sur la Démocratie et l'Autonomie (CRIDA, París)

Centre Valencià del Voluntariat

Centro Columbares (Múrcia)

Centro de Estudios del Menor (Madrid)

Centro di Studi Economici, Sociali e Sindacali (CESOS, Roma)

Centro Franco Basaglia (Roma)

Centro Integrazione Sociale (Roma)

CEPS-Instead (Luxemburg)

Colectivo IOE (Madrid)

Colegio Oficial de Psicólogos de Madrid

Colegio Oficial de Trabajadores Sociales de Aragón

Colegio Oficial de Trabajadores Sociales de Cantabria

Colegio Oficial de Trabajadores Sociales de Granada

Colegio Oficial de Trabajadores Sociales del País Vasco

Col·lectiu La Coma (València)

Col·lectiu Ronda

College International de Philosophie (París)

Col·legi Oficial d'Advocats

Col·legi Oficial d'Economistes de Catalunya

Col·legi Oficial de Periodistes de Catalunya

Col·legi Oficial de Treballadors Socials de Catalunya

Combat Poverty Agency (Dublín)

Comissió Europea

Comissionado Regional do Norte da Luta contra a Pobreza (Portugal)

Comissionado Regional do Sul da Luta contra a Pobreza (Portugal)

Comissions Obreres (CCOO)

Comité Español para el Bienestar Social (CEBS)

Comité Europeo para el Bienestar Social

Comité Europeo de Cooperativas de Trabajo Asociado (CECOP)

Comitè National d'Entreprises d'Insertion (CNEI, París)

Comitè Olímpic Internacional (COI)

Comú d'Andorra La Vella

Comunidad Autónoma de Aragón

Comunidad Autónoma de Canarias

Comunidad Autónoma de Castilla-La Mancha

Comunidad Autónoma de Castilla-León

Comunidad Autónoma de Madrid

Comunidad Autónoma de Murcia

Comunitat Autònoma de les Illes Balears

Comunitat Autònoma Valenciana

Confederación de Cooperativas Españolas de Trabajo Asociado (COCETA)

Confederación Gallega de Minusválidos (COGAMI)

Consejo de Relaciones Laborales de Euskadi

Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC)

Consell Comarcal del Bages

Consell Comarcal del Baix Empordà

Consell Comarcal del Vallès Occidental

Consell d'Europa

Consell Superior de la Cooperació

Consortio de Entidades para la Acción Integral con Migrantes (CEPAIM)

Consorzio Gino Mattarelli (CGM, Brescia)

Cooperativa Agintzari (Bilbao)

Cooperativa Ecotècnia

Cooperativa L'Estel

Cooperativa Éxodo

Cooperativa La Fageda (Santa Pau)

Cooperativa Progetto Integrazione (Milà)

Cooperativa La Vall d'en Bas

Cooperativa de Treballadors Familiars de Barcelona

Cooperativa Valdoco (Torí)

Corporació Metropolitana de Barcelona

Creu Roja Anoia

Creu Roja de Catalunya

Cruz Roja Española

DATLAN (Bilbao)

Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya

Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada

Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya

Departament de Sanitat i Serveis Socials de la Generalitat de Catalunya

Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya

Diputació de Barcelona

Diputació de Girona

Diputación Foral de Araba

Diputación General de Aragón

Diputación Provincial de Biskaia

Diputación Provincial de Córdoba

Diputación Provincial de Huesca

Diputación Provincial de Zaragoza

Direcção General d'Accao Social (Portugal)

École Nationale de la Fonction Publique (Montpellier)

Economic and Social Research Institute (Dublín)

Ecos Capital Risc (Madrid)

Empleo y Desarrollo

EPICEA (París)

EPICES (París)

Escola Universitària de Treball Social de Barcelona

Escola Universitària de Treball Social de Lleida

Escola Universitària de Treball Social de Mallorca

Escola Universitària de Treball Social de Tarragona

Escuela Universitaria de Trabajo Social de Asturias

Escuela Universitaria de Trabajo Social de Pamplona

Escuela Universitaria de Trabajo Social de San Sebastián

Escuela Universitaria de Trabajo Social de Santiago de Compostela

Escuela Universitaria de Trabajo Social de Valladolid

Escuela Universitaria de Trabajo Social de Vitoria

Escuela Universitaria de Trabajo Social de Zaragoza

Europäische Forschungsinstitut Königswinter

European Anti Poverty Network (EAPN)

European Employment Services (EURES)

European Social Action Network (ESAN, Brussel·les)

EUROCCAT

Eurocities (Brussel·les)

Federació d'Associacions de Veïns d'Habitatge Social de Catalunya (FAVIB)

Federació de Cooperatives d'Habitatges de Catalunya

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya

Federació de Cooperatives de Treball Associat del País Valencià

Federació ECOM

Federació de Societats Anònimes Laborals de Catalunya (FESALC)

Federación de Asociaciones de Sociología del Estado Español (FASEE)

Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri
(FEANTSA, Brussel·les)

Fondation Macif (França)

Fondation Maif (França)

Fondation P & V (Bèlgica)

Fondation pour le Progrès de l'Homme (París)

Fondation Roi Baudouin (Brussel·les)

Fondazione Cesar (Bolonya)

Fondazione I. Corrazin (Itàlia)

Fondazione LABOS (Roma)

Fòrum Català per Repensar la Societat

Fundació Agrupació Mútua

Fundació Aspronis (Blanes)

Fundació Catalana Tutelar de Disminuïts Psíquics

Fundació CIREM

Fundació Engrunes

Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball (Dublín)

Fundació Interarts

Fundació Jaume Bofill

Fundació La Caixa

Fundació Mas Casadevall (Serinyà)

Fundació Roca i Galès

Fundació SERGI (Girona)

Fundació Sinèrgia

Fundació Joan Ventosa i Roig

Fundació Paulino Torras Domènech

Fundación Federico Ozanam (Saragossa)

Fundación Humanismo y Democracia (Madrid)

Fundación Ortega y Gasset (Madrid)

Fundación Paideia (A Coruña)

Fundación Traperos de Emaús de Pamplona

Fundosa Social Consulting (Madrid)

GEIE (Lille)

Gobierno Vasco

Govern de la Basilicata (Itàlia)

Groupe TEN (París)

Grupo Cooperativo Mondragón

Industrial Relations Service (IRS, Londres)

Innovations et Reseaux pour le Développement (IRED, Roma)

Institut Català d'Antropologia

Institut Català de la Dona

Institut Català d'Estudis Mediterranis

Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (ICASS)

Institut Català del Voluntariat (INCAVOL)

Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona (ICESB)

Institut Guttmann

Institut Municipal d'Animació i Esplai (IMAE)

Institut per a la Promoció i la Formació Cooperatives

Institut de Reinserció Social (IRES)

Institut für Sozialforschung und Gesellschaftspolitik GmbH (ISG, Colònia)

Institut de Treball Social i Estudis Socials (INTRESS)

Instituto de Migraciones y Servicios Sociales (IMSERSO)

Instituto Nacional de Empleo (INEM)

Instituto Vasco de Administración Pública

International Association of Investors in Social Economy (INAISE, Brussel·les)

Irish Department of Social Welfare

Istituto para o Desenvolvimento Social (IDS, Portugal)

Junta de Andalucía

Justícia i Pau

Koordinadora de Kolectivos del Parque Alcosa

Lega Autonomie Locali della Valle d'Aosta

London School of Economics

Mancomunitat de Municipis de la Garrotxa

Max-Planck-Institut (Munich)

Mercado Social do Emprego (Portugal)

Ministère des Affaires Sociales (Bèlgica)

Ministerio degli Affari Sociale (Itàlia)

Ministerio de Sanidad y Consumo

Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales

Ministerio de Trabajo e Seguridade Social (Portugal)

Movida's (Sant Adrià de Besòs)

Oficina Estadística de las Comunidades Europeas (EUROSTAT)

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO)

Organización de Cooperación y Desarrollo Económico (OCDE)

Oxford Research (Copenhague)

Nätverket för Kooperativt och Socialt Företagande (Suècia)

Parlament de Catalunya

Patronat Català Pro-Europa

Patronat d'Investigacions Socials

People for Action (Londres)

Plan Nacional sobre Droga

Pôle Européen des Fondations de l'Économie Sociale

PRECSA (Cornellà de Llobregat)

Principado de Asturias

Programa Integrar (Portugal)

El Puente (La Rioja)

Real Patronato de Prevención y Atención a Personas con Minusvalías

Red Española de Lucha contra la Pobreza

Rede Europeia Anti-Pobreza de Portugal (REAPN)

Rede Galega de Loita contra a Pobreza e a Exclusión Social (REGAL)

Representació a Barcelona de la Comissió Europea

Residència Dr. Pi i Sunyer (Roses)

Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya

Service Social dans le Monde (Mons)

Sevilla Acoge

Sindicat de Quadres de Catalunya (SQC)

Sociedad Cooperativa Andaluza Tierra y Libertad

The Tavistock Institute (Londres)

Tractament i Recerca de Sistemes (TRS)

Unió General de Treballadors (UGT)

Unió Sindical Obrera (USO) Catalunya

Unió Sindical Obrera (USO) Confederació

Unió de Pagesos

Universidad Complutense de Madrid

Universidad de Deusto

Universidad de Santiago de Compostela

Universidad de Vigo

Universidade Nova de Lisboa (Portugal)

Università de Pisa (Itàlia)

Università de Roma (Itàlia)

Universitat Autònoma de Barcelona

Universitat de Barcelona

Universitat Catalana d'Estiu

Universitat Tècnica de Berlín (Alemanya)

University of Antwerp (UFSIA, Bèlgica)

University of Essex (Regne Unit)

University of Middlesex (Regne Unit)

University of Tilburg (Holanda)

Université de Liège (Bèlgica)

Université de Louvain (Bèlgica)

Université de Louvain-la-Neuve (Bèlgica)

University of Bristol (Regne Unit)

University of Warwick (Regne Unit)

University of York (Regne Unit)

Valencia Acoge

Vita Comunicazione (Milà)

Xarxa Catalana de Lluita contra la Pobresa

Xunta de Galicia